

Motion till riksdagen

1988/89:A282

av Claes Roxbergh m.fl. (mp)

Arbetsmiljön

En dålig arbetsmiljö påverkar inte bara människors liv under arbetstiden utan påverkar även den fria tiden på ett negativt sätt. Dålig arbetsmiljö drabbar familjelivet, sociala relationer, föreningsarbete och privata intressen.

Vi lever idag i ett tillväxtinriktat samhälle där vinst och snäv företagsekonomisk lönsamhet styr utvecklingen. Detta leder till att arbetsmiljön blir eftersatt – människan reduceras till en produktionsfaktor. Den enskilda individen uppfattas som blott och bart "arbetskraft", som skall vara "lönsam".

Tillväxtjakten

De som i första hand har glädje av vinsten upplever inte i vardagen hur dålig arbetsmiljö och förnedrande arbetsvillkor drabbar den enskilde individen. De stora centralfacken har varit inriktade på lönefrågor och har under många år negligerat arbetsmiljön och tillsammans med de som köpt arbetstid accepterat att människor skadats, förgiftats, dödats eller fått sina liv förstörda.

Materiell tillväxt, vinster, ökad köpkraft, ökade reallöner har av de stora centralorganisationerna på arbetsmarknaden ansetts som viktigare än människors hälsa, välbefinnande och möjlighet att leva ett dragligt liv. Människor – individer – har offrats, och offras fortfarande, på den ekonomiska tillväxtens altare.

Arbetsinnehållet och utformningen av arbetsmiljön hör ihop med frågan om vilket samhälle vi lever i; vi lever idag i ett tillväxtsamhälle där vinst och s.k. lönsamhet styr den ekonomiska och tekniska utvecklingen. Vinstkravet leder till att företagsägarna vill tillverka så mycket som möjligt under så kort tid som möjligt till så låg kostnad som möjligt. Åtgärder att förbättra såväl den yttre miljön som arbetsmiljön kostar och försämrar därmed företagens s.k. konkurrenskraft och vinstmöjligheter. Så länge kapitalets företrädare – oavsett om dessa företrädare sitter i bolagsstyrelser eller fondstyrelser – har den avgörande makten över den ekonomiska utvecklingen, får vi räkna med utarmning av arbetsinnehållet, oetiska investeringar, flera farliga gifter i arbetsmiljön, ökad utslagning från arbetslivet, förtidspensionering, ökad arbetstakt och skiftarbeten.

Denna utveckling kan brytas genom styrning mot ett icke-tillväxtfixerat samhälle där målet är människors välbefinnande snarare än ökad materiell tillväxt.

Under Hjalmar Branting och Per-Albin Hanssons tid kämpade arbetarrörelsen mot en hård social verklighet; dåliga bostäder, fattigdom, hunger och skoningslös arbetslöshet. Genom att förbättra den materiella standarden ökades också människors välbefinnande. Ökad materiell standard och ökat välbefinnande följdes åt. Idag är problemet inte lika enkelt. Ökad materiell tillväxt leder inte självklart till ökat välbefinnande. Människors välbefinnande och livskvalitet – vilket bl.a. innebär bättre arbetsmiljö – måste prioriteras framför ökad köpkraft, vinstmaximering och BNP-tillväxt.

Avstånd producent – konsument

Avståndet mellan producent och konsument bidrar till att försämrare arbetsmiljön. Avståndet mellan tillverkare och konsumenten ökar – typexempel är att såväl industri-intressen som arbetarrörelsen negligerar arbetsmiljön i låprisländer som Sverige importerar varor från. Det viktigaste för åtskilliga företrädare för arbetarrörelsen har blivit att svenskar skall få tillgång till så billiga varor som möjligt *utan hänsyn tagen till hur de tillverkats*. Omänskliga sociala förhållanden och/eller oacceptabla miljöförhållanden gör varor billiga och gynnar svenska konsumenter. Typexempel på detta är att folkpartiet och socialdemokraterna hand i hand accepterat att inga villkor skall sättas upp på hur t.ex. frukt odlas för att den skall få importeras till Sverige. Anonyma och okända produktionsvillkor uppmuntras genom en ansvarslös handel där målet är mesta möjliga varor för minsta möjliga kostnad. Att utnyttja människors vidriga arbetsmiljö i andra länder accepteras alltför ofta; till största glädje för multinationella företag. Solidariteten får inte begränsas till att gälla arbetsmiljön i vårt eget land! Arbetskraften i andra länder består också den av människor – precis som det bakom det kalla begreppet "arbetskraft" i vårt eget land döljer sig människor.

Ägarstrukturen

Den ägarstruktur som dominerar idag är alltmer anonym: försäkringsbolag, banker, bolag, fonder. I EG pågår en intensiv fusionsvåg; bolagen blir större och större. Sveriges underkastelse till EG:s inre marknad kommer att steg för steg minska våra egna möjligheter att påverka näringslivsstrukturen. Vi riskerar att hamna i en blå planekonomi där allt fler beslut tas i allt färre styrelserum hos allt större transnationella företag.

Enligt miljöpartiet de grönas uppfattning bör ägandet istället närma sig de människor som berörs av ett företagsbeslut. De som arbetar i ett företag skall självfallet ha definitiva möjligheter att påverka sin situation. Genom att ge anställda (jobbare, tjänstemän och lokal företagsledning) förköpsrätt till sitt företag då detta skall säljas kommer ägarstrukturen att decentraliseras och de som jobbar i ett företag få fullt inflytande över sin situation. Bättre arbetsmiljö kommer därigenom att bli något självklart. Genom miljöpartiets kommunala näringslivsfonder (se 1988/89:mp3 ang detta) ges anställda möjlighet att ta över sina företag på ett konkurrenslynt sätt.

Betydligt hårdare juridiskt bindande gränskrav

Mot. 1988/89
A282

Gränsvärden inom arbetsmiljöområdet måste utgå från människa och miljö. Detta innebär att gränsvärden måste skärpas så att de utgör ett säkert skydd mot skadeverkningar. Gränsvärden måste också bli juridiskt bindande. Att riskera människors hälsa för att få vinster är principiellt oacceptabelt. Arbetsgivaren skall tvingas ge full insyn i vad en produkt innehåller.

Lösningsmedel

Att organiska lösningsmedel kan ge skador är känt sedan lång tid tillbaka. Före sekelskiftet rapporterades t.ex. förgiftning av bensen och kolsvavla. Redan 1942 konstaterades att lösningsmedel ger upphov till kroniska skador på nervsystemet och på inre organ.

Trots detta vräks lösningsmedel än idag ut i arbetslivet och drabbar skoningslöst de som arbetar i lösningsmedelsbesmittade områden.

Redan mycket tidigt var man medveten om att t.ex. byggnadsmålare kunde få personlighetsförändringar och livslångt lidande. Ändå får fortfarande lösningsmedelbaserade färger används.

Antalet anmälda sjukdomar som beror på lösningsmedel har varit konstant de senaste åren – gränsvärdena är idag satta på så sätt att människor tar skada.

En halvering av gränsvärden beräknas kosta ca 100 milj.kr., d.v.s. en mycket låg summa för att bli av med de allvarliga problem som lösningsmedel ställer till med.

För de allra flesta organiska lösningsmedel bör gränsvärden sänkas radikalt. Gränsvärden skall sättas så att människor inte kommer till skada.

Belastningsskador

Belastningsskadorna blir alltmer uppmärksammade. 50 000 belastningssjukdomar anmäls varje år. Nästan var tredje sjukfrånvarodag och 41 % av förtidspensioneringen orsakas av besvär/sjukdom i rörelseorganen. På mindre än ett år kan människor slitas ut p.g.a. monotona och ensidiga arbeten, ibland med livslånga besvär som följd.

Förutom ökad aktivitet från facketts sida måste arbetsgivaren inse att dålig arbetsmiljö är oacceptabel och dessutom är en form av ekonomisk brottslighet eftersom vinst införlivas p.g.a. otillräckliga kostnader för att åtgärda arbetsmiljön. Ekonomiska styrmedel skall införas så att arbetsgivaren får ta hänsyn till vad de s.k. externa effekterna den dåliga arbetsmiljön ställer till med.

Buller

Bland män är det framför allt buller som leder till sjukdom. Knappt hälften har bullerskador. Gränsvärdet för buller bör sänkas till i första hand 75 decibel.

Arbetet med bildskärmar är ofta behäftat med fysiska obehag och med strålningsrisker. Saneringen av de sämsta bildskärmarna har börjat, men ännu är det långt kvar innan de bildskärmar som finns på marknaden har tillräckligt låg strålning. Gränsvärden bör ses över och skärpas.

Sänkt arbetstid

För att komma tillrätta med arbetsmiljöproblem är det viktigt att normalarbetstiden sänks till 30-timmarsvecka. Ett första steg är att införa laglig rätt att sänka sin arbetstid till 4 eller 6 timmars arbetsdag. Sänkt arbetstid är viktigare, p.g.a. bland annat arbetsmiljöskäl, än en sjätte semestersvecka.

Inom sjukvård och hemtjänst bör sextimmarsdagen stimuleras. Miljöpartiet de gröna vill bland annat att detta skall ske genom att arbetsgivaravgifterna inom sjukvården sänks med 25 % för att ge utrymme åt fler anställda och rimligare arbetsschema.

Skyddsombudens roll måste stärkas

Skyddsombuden skall ges rätt – och skall dessutom ha skyldighet – att stoppa verksamhet som överskrider gränsvärden i arbetsmiljö och utsläppsmängder.

Skyddsombud skall dessutom ges laglig rätt att omedelbart stoppa verksamhet där arbetsgivaren vägrar uppge vad en produkt innehåller.

Rökfri arbetsmiljö

Kombinationen av olika gifter bidrar till att öka hälsoriskerna. Rökning ger föroreningshalter i luften som inte skall behöva accepteras av ickerökare. Friheten att slippa rök måste anses som betydligt mer grundläggande än friheten att röka i lokaler där andra vistas.

Rökning skall därför förbjudas på alla arbetsplatser.

Ackord förbjuds

För att suga ut mesta möjliga av varje enskild individ förekommer olika former av förnedrande lönesättningar. Hetsen som uppkommer vid t.ex. ackordlönesättning tjänar företagen på – samtidigt som samhället i övrigt får stå för kostnaderna av förtidspensionering p.g.a. utslitning som blivit följden av ackordlönesättning. Arbetsorganisation och löneformer är inte politiskt neutrala: i nuvarande tillväxtfixerade samhälle används sådana medel som tillgodoser företagens och kapitalägarnas intressen. Ackord är ett uttryck för detta.

Psykosociala miljön

Vinstkraven och konkurrensen på marknaden har drivit fram en hård arbetsmarknad och hårda arbetsmiljöer. Ackord, gruppäckord etc. ökar stressen och trycket på arbetskamrater som inte orkar hålla samma takt som

andra. Mobbing är ett ökande problem på arbetsplatserna. Ensamarbete ökar i omfattning – från bildskärmsarbete till det kemikaliserade jordbruket.

Mot. 1988/89
A282

Arbetsmiljökommissionen måste granska denna del av arbetsmiljön och problemen måste sättas i ljuset av effektivitetsjakten.

Kärnkraften avvecklas snabbt

Kärnkraften måste avvecklas inom tre år bl.a. för att undvika strålskador på kärnkraftspersonal och de arbetare, som enligt svensk lag, skall tvingas sanera i radioaktivt besmittade områden efter en kärnkraftsolycka. Det är chockerande hur företrädarna för arbetarrörelsen accepterar att arbetare skall tvingas in i radioaktivt besmittade områden på ett sätt som innebär att man medvetet riskerar att dessa människor kommer att dödas. De som tjänat pengar på kärnkraften lär inte tvingas in i olycksområden för saneringsarbeten.

Arbetsmiljöbrott

Åklagare måste ges erforderlig utbildning för att kunna på ett effektivt sätt bekämpa arbetsmiljöbrott. Satsningen på detta måste öka.

Företag skall betala för externa kostnader

Företagens vinstintressen går före frivilliga åtaganden för att komma till rätta med arbetsmiljöproblemen. Effekterna av dålig arbetsmiljö belastar endast företagen med mycket ringa del – vinsterna är ofta betydligt större.

Som *komplement* till hårdare lagstiftning på arbetsmiljöområdet bör företagen tvingas ta hänsyn till de s.k. externa effekterna av dålig arbetsmiljö.

En utredning bör tillsättas som klargör hur företag vars anställda drabbas av yrkesskador skall betala

- 1) landstingsskatt,
- 2) en ökande avgift till Arbetsmiljöfonden (som finansierar forskning etc.),
- 3) en premie till LO-SAF:s gemensamma Arbetsmiljöförsäkringar som är mindre generell och mer beroende av företagets arbetsmiljö.

Detta är ett sätt, bland flera, att bl.a. komma till rätta med sådan arbetsmiljö som leder till rygg- och leddskador.

Hemställen

Med stöd av det anförda hemställer miljöpartiet de gröna

1. att riksdagen belutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om de uppenbara nackdelarna med jakten på ekonomisk och materiell tillväxt,
2. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om de problem som uppstår då avståndet mellan producent och konsument vidgas,
3. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om sänkt arbetstid,

4. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om sänkt gränsvärde för buller och lösningsmedel,

5. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om riskerna med allt större bolag och EG-harmonisering,

[att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om förköpsrätt för anställda då ett företag säljs,¹]

6. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av juridiskt bindande gränsvärden inom hela arbetsmiljöområdet,

7. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om lagstiftning för att tvinga arbetsgivare ge full information om en produkts innehåll,

8. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om lagstiftning om rökfria arbetsmiljöer,

9. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om skyddsombudens utvidgade rättigheter,

10. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om lagstiftning mot ackordslöner,

[att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om kärnkraftens avveckling inom tre år,¹]

[att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om ökad utbildning av åklagare för att komma tillrätta med arbetsmiljöbrott,²]

11. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om utredning av hur företagen skall tvingas ta hänsyn till de s.k. externa effekterna vid dålig arbetsmiljö, bl.a. genom att betala landstingsskatt, ökad avgift till arbetsmiljöfonden samt ökande premie till arbetsmiljöförsäkringar – i relation till arbetsmiljön i företaget,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att arbetsmiljöfrågorna måste prioriteras och åtgärdas – inte bara utredas.

Stockholm den 19 januari 1989

Claes Roxbergh (mp)

Inger Schörling (mp)

Birger Schlaug (mp)

Anna Horn af Rantzien (mp)

¹ 1988/89:N359

² 1988/89:Ju303